

25 let Evropskega združenja oglarjev, krovne organizacije oglarjev in proizvajalcev lesnega katrana

Če te dni mlade vprašamo za kaj se uporablja oglje, bi najverjetneje odgovorili, da se uporablja za žar. Ko te iste mlade vprašam, za kaj se uporablja lesni kataran, najverjetneje niti ne vedo, kaj je lesni kataran. Ti odgovori so močno oddaljeni od zgodovinskega pomena oglja in lesnega katrana v kulturnem in tehničnem razvoju človeštva skozi tisočletja. Brez oglja ne bi mogli stopiti in predeleti niti enega grama rude. Brez lesnega katrana nobena ladja ne bi bila sposobna za plovbo!

Kuhanje oglja je ena najstarejših rokodelskih in kulturnih tehnik, ki jih pozna človek, oglje pa je že tisočletja pomemben vir energije. Najstarejše arheološke izkopanine, ki dokazujejo sledi oglarjenja (»Schöningenska kopja«) so stare okoli 300.000 let! Že pred 10.000 leti so brezovo smolo uporabljali kot lepilo za pritrditev konic sulic. V času bakrene, bronaste in železne dobe je bilo kuhanje oglja ključna tehnologija za taljenje in predelavo rud. Takratni prebivalci so prav gotovo že kuhali oglje.

Ogljarji so pokrivali vedno večje povpraševanje po oglju v naslednjih stoletjih, dokler se gozdovi niso izčrpali. Potem je prišel trdi premog s koksom, kasneje nafta, plin in elektrika. Oglje pa je še vedno in bo pomembno tudi v prihodnje, ker so

oglarške kope, v katerih se les pretvori v oglje z nadzorovanim tlečim ognjem, tako kot pred več sto leti, tudi danes veliko pomembnejše kot le za proizvodnjo visokokakovostnega oglja.

Po eni strani je oglarška kopa živi opomnik osnovne tehnologije pirolize skozi vzpone in padce človeške zgodovine. Po drugi strani pa znanost po vsem svetu zdaj uporablja staro znanje o kuhanju oglja za reševanje energetskih problemov, aplikacije pri proizvodnji sončnih celic in mikročipov, pri izboljšanju tal (»terra preta«, učinkoviti mikroorganizmi, ...), v filtrirni tehnologiji (vodovod, bazeni, viski ...), v medicini (tablete z ogljem ...), v živinoreji, v pirotehnik (ognjemeti, ...), v skladiščih ogljika v tleh, asfaltu in betonu itd. in dokazuje, da znanje naše starodavne obrti nikakor ni nepomembno za sedanjost in prihodnost ter je lahko pomemben gradnik pri spopadanju s podnebnimi spremembami.

Ker je bilo znanja o pomenu teh povezav v zadnjih desetletjih 20. stoletja vse manj in je obrt vse bolj tonila v pozabo, so ljudje v nekaterih tradicionalnih regijah za kuhanje oglja začeli razmišljati o tem, kako bi oglarjenje ohranili pred pozabo. Na koncu tega razmišljanja je bila sprejeta odločitev o ustanovitvi evropskega združenja oglarjev. Leta 1997 je 18 zavzetih ljudi v Hasselfeldeju (Harz) ustanovilo Evropsko oglarško združenje, ki zdaj šteje že več kot 3500 članov iz 12 evropskih držav. Prijatelji oglarške obrti iz Nemčije, Francije, Velike Britanije, Italije, Nizozemske, Avstrije, Poljske, Romunije, Slovenije, Švedske, Švice in Češke oblikujejo to evropsko mrežo, ki prečka državne meje. Društvo je registrirano združenje po nemški zakonodaji in deluje v okviru svojega statuta. Skupščina je najvišji organ. Izvršni odbor je izvoljen vsaka štiri leta, vodijo pa ga predsednik, podpredsednik, blagajnik in tajnik ter člani razširjenega odbora.

Poudarki Evropskega oglarškega združenja so dvoletni evropski festivali oglarjev, ki gostijo do 300 udeležencev iz vse Evrope. Ti festivali srečanj, strokovnih in kulturnih izmenjav, kulturnih programov in skupščine trajajo več dni in se odvijajo na različnih lokacijah širom po Evropi. Vsako leto poteka tudi večdnevna seja izvršnega odbora

Slika 1: Marija Imperl ob štafeti prižigov oglarških kop po Evropi (foto: J. Prah).

društva. Na teh srečanjih evropskih oglarjev rastejo prijateljske vezi, ki premostijo jezikovne ovire in jih ne morejo omajati slabe novice iz politike ali finančnega sveta. Od leta 2006 društvo izdaja letno revijo 'Der Köhlerbote' s slikami in poročili o dejavnostih svojih članov ter tehničnimi temami o oglarstvu in katranski obrti. Domača stran www.europkoehler.com ponuja informacije o trenutnih dejavnostih, zgodovini, datumih itd. Zbirka brezplačnih publikacij z doslej 15 izdajami zajema znanstvene članke o oglarstvu, izdelovanju katrana, gozdarstvu in rudarstvu.

Evropsko oglarsko združenje se je zavezalo k varovanju starih tehnologij, da bodo tudi naslednje generacije lahko opravljale to obrt in prenašale ta znanja na rodove, ki prihajajo. Oglarjenje pa je mnogo več kot le ohranjanje tradicije! Unescova konvencija o svetovnem varstvu nesnovne kulturne dediščine iz leta 2003 je privedla do uradnega priznanja naše tradicionalne obrti v štirih evropskih državah: Avstriji, Švici, Sloveniji in Nemčiji do vpisa v nacionalne sezname ali registre nesnovne kulturne dediščine. Priznanje oglarjenja kot nesnovne kulturne dediščine pomeni tudi

pomemben mejnik za nadaljnji razvoj našega društva. Navsezadnje nesnovna kulturna dediščina ni muzej, ampak živa kultura spomina, ki se še naprej razvija v okviru aktivnega uveljavljanja.

Slovenski oglarji smo se v evropsko združenje oglarjev vključili leta 2018. Društvo oglarjev Slovenije, ki ga vodi Jože Prah, aktivno ohranja in razvija tradicijo kuhanja oglja na klasičen način v oglarskih kopah na slovenskem podežlju in z evropsko zvezo aktivno sodeluje. Generalna sekretarka društva Marija Imperl je članica izvršnega odbora evropskega oglarskega združenja, prispevke članov društva oglarjev Slovenije lahko najdemo v reviji 'Der Köhlerbote' in na spletni strani združenja, v obeh primerih tudi v slovenskem jeziku. Doktorsko delo ene od ustanovnih članic društva oglarjev Slovenije dr. Todore Rogelja z naslovom »Analiza procesa socialnih inovacij na podežlju: ključne razsežnosti in dejavniki uspeha za oživitev tradicionalnega oglarjenja v Sloveniji« je bilo objavljeno in predstavljeno tudi evropskim oglarjem in širši strokovni javnosti. Prižig kope rekorderke v Oglarski deželi Dole pri Litiji na oglarski domačiji Medved, kjer se je v eni

Slika 2: Zdravica ob prižigu kope velikanke na Suhadolah pri Medvedovih (foto: J. Prah).

kopi skuhalo kar 32 ton oglja, je s svojim obiskom počastil tudi predsednik evropskega oglarskega združenja g. Karl Josef Tielke.

Za obeležitev 25 letnice delovanja zveze se je v preteklem letu odvila karavana prižigov oglarskih kop širom po Evropi. V štirih mesecih je bilo prižganih 26 oglarskih kop, vsaka naslednja je za prižig uporabila oglje iz prejšnje kope. Slovenski oglarji smo v karavani sodelovali z dvema prižigoma. Najprej so aprila 2022 ob slovenskem srečanju oglarjev v Koroški Beli prižgali kopo z ogljem nemških oglarjev iz Thiemitztala, drugič pa v mesecu juniju kopo velikanko na oglarski domačiji Medved na Suhadolah z ogljem iz Bad Orba v Nemčiji. Dim oglarskih kop, ki se je vil po šestih državah Evrope, je nemo opozarjal na pomen ohranjanja kulturne dediščine oglarjenja.

Ob častitljivem jubileju ob 25 letnici delovanja evropskega združenja oglarjev je predsednik združenja Karl Joseph Tielke zapisal: »Po 25 letih rasti in starosti še vedno vidim naše združenje kot majhen, a lep biotop v Evropi, ki temelji na trdnih temeljih, kjer smo zakoreninjeni v svojih domačih regijah, a odprti in spoštljivi v medsebojnih odnosih.

Mislim, da je naša raznolikost zelo pomembna in želim si, da bi jo gojili. Kakšna pestrost različnih izvorov, jezikov, kultur, zgodovine in posebnosti! Vse to je povezano v ljubezni do oglarske obrti. To nam pomaga, da se drug od drugega ne oddaljimo preveč. Z mojega vidika je posebnost to, da se kljub vsem našim razlikam ne le razumemo drug z drugim, ampak da lahko to raznolikost, ki živi z nami, raje izkoristimo za skupne cilje. Naše združenje je lahko primer odprte družbe, ki temelji na medsebojnem spoštovanju in vrednotenju, ki spoštuje različne zgodovine in ozadja, ki resnično živi te razlike in jih spreminja v nekaj pozitivnega. Je primer dobre prakse za skupno življenje in delo v naših domačih regijah, v Evropi in širše. Drugačnost je naše največje bogastvo! Tako bomo dali svoj majhen, skromen prispevek k dobri prihodnosti oglarske obrti, naše Evrope in širše...«

NAJ SE KADI! - OGLJE JE ČRNO ZLATO

Marija IMPERL

članica prezidiuma Evropskega združenja
oglarjev

Foto: Društvo oglarjev Slovenije

Slika 3: Kopa velikanka je pripravljena na prižig (foto: J. Prah).

Slika 4: Kopišče Medvedovih v Oglarski deželi Dole pri Litiji (foto: J. Prah).